

Yttrande

Datum
2024-09-30

Diarienummer
3.1.17-03071/2024

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Lägesrapport om marknadsläget i jordbrukssektorn den 30 september 2024

Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att varje månad lämna en lägesrapport över situationen i den svenska jordbrukssektorn.

Sammanfattning

Faktor	Senaste månaden	Senaste året
Världsmarknadspriser jordbruksprodukter	Oförändrat	Ner
Världsmarknadspris för olja	Ner	Ner
Svensk produktion – animalier	Nötkött upp, mjölk, och ägg ner, griskött oförändrat	Nötkött upp, mjölk och ägg ner, griskött oförändrat
Svensk produktion vegetabilier	Förväntningar om knappt normal skörd av spannmål	Upp
Svenska produktpriser – vegetabilier	Ner för spannmål, upp för potatis	Upp
Svenska produktpriser animalier	Upp	Upp
Svenska produktionsmedelspriser	Ner	Ner
Lönsamhet	Tilltagande optimism	
Valutakurs SEK/USD	Förstärkts	Försvagats

Under september har värdet på den svenska kronan förstärkts gentemot både den amerikanska dollarn och euron. Valutakursen för euron är avgörande för beräkningen av nivån för bland annat gårdsstödet och stödet till nötkreatur under innevarande år. Priserna för olja har fallit kraftigt under den senaste månaden, priset för Brentolja har under september 2024 fallit ner mot 70 dollar/fat.

Världsmarknadspriserna för jordbruksprodukter har enligt FAO:s index legat i stort sett oförändrade under augusti 2024. Under september har världsmarknadspriserna för spannmål stigit beroende på ökad spänning i Östeuropa och osäkerhet om hur stora skördebortfall Östeuropa drabbats av.

I Sverige är skörden av spannmål, oljeväxter med flera grödor i stort sett avslutad. Skördeperioden har gynnats av bra väder med lite nederbörd. Skördens storlek har enligt branschens senaste uppdateringar uppskattats till cirka fem miljoner ton, det

är knappt tio procent mindre än Jordbruksverkets prognos. De höstsådda grödorna har avkastat mindre än vad som förväntades tidigare under växtsäsongen medan förhållandena varit de motsatta för de vårsådda grödorna. Höstsådden av oljeväxter gynnades av bra väder under såtiden men torka under september har varit negativ för uppkomsten. Höstsådden av spannmål har pågått under september, torr väderlek har gynnat sådden. Årets skörd av vall och halm har varit gynnsam och det väntas inte någon brist på grovfoder och strömedel.

LRF:s gröna index för kvartal tre visar på ökad optimism i samtliga produktionsgrenar. En undersökning bland Hushållningssällskapets rådgivare visar på ökat intresse för investeringar bland animalieproducenter men även för investeringar i dräneringar.

Omvärldsfaktorer

Inflationstakten i Sverige för augusti 2024, uttryckt i KPIF (konsumentprisindex med fast ränta), uppgick till 1,2 procent. Det är en minskning med 0,5 procentenheter från juli då inflationen enligt detta mått var 1,7 procent. Lägre energipriser ledde till att kostnaderna för bland annat boende och transporter minskade under augusti 2024. Även priserna för livsmedel föll, prisnedgången på livsmedel uppgick till 0,4 procent. Priserna på kläder ökade däremot under den senaste månaden. Säsongsmässigt väntas högre priser på energi under hösten vilket talar för att inflationstakten åter kommer att närma sig en nivå runt två procent.

Fallande inflationstakt var en viktig orsak till att Riksbanken sänkte styrräntan vid sitt möte i slutet av september med 0,25 procentenheter. I ett uttalande från Riksbanken i samband med räntesänkningen klargjordes att ytterligare räntesänkningar kommer att ske under de närmaste månaderna.

I Euro-området var inflationen 2,2 procent i juli 2024 vilket kan jämföras med en inflation på 2,6 månaden före. Priserna på varor inom gruppen livsmedel, alkohol och tobak ökade med 2,4 procent, det vill säga något mindre än genomsnittet. Priserna för jordbruksråvaror ökade med 1,1 procent under det senaste året.

Värdet på den svenska kronan har förstärkts både mot den amerikanska dollarn och mot euron. En orsak till att värdet på den svenska kronan förstärkts är att inflationen i Sverige gått ner och att det kan förväntas ytterligare räntesänkningar. Under den senaste månaden har värdet på dollarn fallit från en nivå runt 10,50 kronor till 10,20 kronor. Euro-kursen har under samma period gått från 11,50 kronor till 11,20 kronor. Euro-kursen den 30 september är avgörande för vilken kurs som ska användas för fastställande av CAP-stöden som finansieras genom den första budgetpelaren, bland annat gårdsstödet och det kopplade nötkreatursstödet. Växelkursen som användes 2023 var 11,53 kronor.

Priset för Brentolja har fallit kraftigt under den senaste månaden. Vid månadsskiftet augusti/september låg priset på cirka 80 dollar/fat, därefter har priset fallit till strax över 70 dollar/fat, det är det lägsta priset sedan hösten 2021. Svag efterfrågan från Kina och hård konkurrens mellan OPEC och USA är anledningar till ett fallande oljepris. I Sverige har priset på bensin och diesel följt utvecklingen på världsmarknaden. Priset på diesel vid pump har gått ner med nära 30 procent under perioden augusti 2023 – augusti 2024.

FAO:s prisindex för jordbruksprodukter för augusti 2024 föll med 1,1 procent jämfört med motsvarande månad 2023. Jämfört med rekordnoteringen våren 2022 har FAO:s index gått ner med nästan 25 procent och under det senaste året har index gått ner med tre procent. Under den senaste månaden har priserna gått ner för vegetabilieprodukterna medan priserna har gått upp för mejeriprodukter.

Skörden på norra halvklotet av spannmål och oljeväxter går mot sitt slut med undantag för majs. De uppdateringar som gjorts av bland annat amerikanska jordbruksdepartementet har i stort inte påverkat tidigare prognoser för årets skörd. Skörden blir bra i USA medan EU och Östeuropa kommer att få en sämre skörd. Skörden av vete i Frankrike kommer att bli den minsta på flera årtionden. Priserna har stigit under de senaste veckorna på grund av oro för det säkerhetspolitiska läget i Östeuropa. Ett fartyg med spannmål på väg genom Svarta havet har attackerats av Ryssland. Priserna har också stigit på grund av fortsatt osäkerhet om hur mycket torkan i Östeuropa påverkat möjligheterna till export. Marknaden för raps har varit orolig den senaste tiden då Kina har förklarat att man inte avser att köpa från Kanada. Bedömare menar att det beror på ett beslut från Kanada att införa strafftullar på kinesiska elbilar. Det har ledde initialt till ett kraftigt prisfall på raps i Kanada, som även drog med rapspriserna i Europa. Därefter har marknaden stabiliserats med stigande priser. Höstsådden av vete med flera höstgrödor har påbörjats på norra halvklotet, det finns en oro för att torr väderlek i Östeuropa ska ge dåliga förutsättningar för grödorna. Från södra halvklotet kan noteras en viss oro för torka i Argentina.

Av EU-kommissionens Mars Bullentin för september 2024 framgår att torka och höga temperaturer lett till att prognoserna för årets skörd av majs och solrosor justerats ner. I de västra delarna av Europa har däremot vädret varit gynnsamt under den senaste månaden. Effekterna av det kraftiga lågtrycket Boris som drabbade flera länder i de centrala delarna av Europa är ännu svåra att överblicka.

Ovädret Boris som drog över Europa riskerar att påverka skörden av frukt och grönt, framförallt i Polen men även i Tjeckien och Österrike. Detta förvärrar situationen ytterligare i länder som redan har haft problem med frost och låga temperaturer tidigare under säsongen. Större skördebortfall i dessa länder kan påverka den europeiska marknaden, inte minst när det gäller äpplen. Ovädret fortsatte även ner över Italien som också är stora på frukt och grönsaker. Detta lär ytterligare påverka den europeiska marknaden och riskerar att driva upp priserna.

Priserna på den senaste auktionen för mejeriprodukter i Nya Zeeland låg oförändrade. Under september har prisrörelserna varit små.

Det holländska mejeriet Friesland Campina höjer sitt mjölkpris med 2,5 euro/100 kg jämfört med föregående månad till 53.50 euro/100 kg.

Vädersituationen

Under inledningen av september var vädret i stora delar landet rekordvarmt och med små nederbörds mängder. Efter en kortare period i mitten av månaden med mera nederbörd återgick vädret åter till att bli varmare och torrare.

Långtidsprognosen för oktober visar att vädret kommer att vara omväxlande med passerande lågtryck från väster och med normal temperatur för årstiden.

Produktion, priser och handel i Sverige

Skörden av spannmål, oljevaxter och proteingrödor är i princip avslutad i hela landet. Skörden har kunnat genomföras under gynnsamma väderleksbetingelser och med få avbrott på grund av regn. I och med att vädret varit nederbördsfattigt under skörden har vattenhalten varit låg vilket sparat drivmedel vid tröskningen och det har inte krävts lika mycket energi för att torka produkterna.

Under sommaren var de flesta eniga om att höstgrödorna skulle ge en förhållandevis hög avkastning medan vårgrödorna skulle avkasta sämre på grund av torkan under våren. Efter skörden har genomförts visar det sig att variationerna är större än normalt och att höstgrödorna på de flesta håll i landet inte motsvarat förväntningarna. De vårsådda grödorna har avkastat bättre än vad som väntades. Däremot har det rapporterats om en del kvalitetsproblem bland vårspannmålen. De sydöstra delarna av landet som ofta drabbas av torka har 2024 gynnats av vädret. Det har förekommit ovanligt stora angrepp av både svampsjukdomar och insekter. Som exempel kan nämnas gulrost på spannmål och kålmal på oljevaxter. I nuläget ligger branschens bedömning på en spannmålsskörd runt 5 miljoner ton det är cirka tio procent lägre än Jordbruksverkets prognos men högre än 2023 års skörd.

Skörden av fabrikspotatis har påbörjats och likaså bearbetningen i stärkelsefabrikerna. De provgrävningar som gjorts visar på högre knölskörd och stärkelsehalt än normalt. Sockerbruket i Arlöv startade årets kampanj i mitten på september, avkastningen i odlingen ser i nuläget ut att bli bra.

Höstsådden av oljevaxter genomfördes under augusti/september. Tidig skörd gynnade sådden och arealen torde ha blivit större än under förra året. Torka de senaste veckorna har missgynnat uppkomsten. Även sådden av höstspannmål har

genomförts och den har kunnat ske utan att hindras av nederbörd och blöta marker. Det finns ännu inte några prognoser över såddens omfattning.

Årets skörd av grovfoder har blivit stor och av god kvalitet. Det har även kunnat bärgas en stor mängd halm. Totalt sett i landet finns det en god tillgång på grovfoder och strömedel, lager har kunnat byggas upp på företagen inför kommande år.

Svenska frukt- och bärödlare har inte drabbats av den typen av problem som andra delar av Europa utan den svenska produktionen har sett bra ut under säsongen. Överlag har det varit en bra odlingssäsong, med mycket frukt på träden och inte så mycket skador av frost och insekter. Bären har haft en lång säsong. Även frilandsodlingen har gått bra, på de flesta håll har det varit lagom mycket regn även om det lokalt har varit problem med översvämningar.

Den svenska mjölkproduktionen minskade under juli 2024 jämfört med samma period förra året med 1,7 procent. Under perioden januari - juli uppgår nedgången till 0,6 procent. Nötköttproduktionen har hittills i år ökat med tre procent medan grisproduktionen är oförändrad. Slakten av får och lamm har minskat med cirka 10 procent. Partihandelns invägning av ägg har minskat med drygt tio procent första halvåret 2024 jämfört med samma period 2023. Under perioden januari – juni 2024 har antalet seminerade mjölkkor gått ner med 2 procent. Hittills i år har antalet semineringar av suggor minskat med 0,7 procent. I juli 2024 minskade semineringen med 1,2 procent jämfört med motsvarande månad under 2023.

Norrmejerier höjer producentpriset på mjölk med 35 öre/kg från den 1 oktober. Mejeriet redovisar inte vilket pris som betalas till producenterna det är endast prisförändringen som är offentlig. Arla höjde sitt producentpris med 27 öre för oktober och betalar därmed 572,9 öre kilo för konventionell mjölk.

Jordbruksverkets beräkningar av marknadsbalanserna för nötkött, griskött och fårkött under perioden januari-juni 2024 visar ökad konsumtion, framför allt av får- och nötkött där ökningen var 5,2 respektive 1,5 procent jämfört med första halvåret 2023. Såväl import som export minskade för nöt- och griskött medan importen av fårkött ökade med nästan 10 procent. Den svenska försörjningsförmågan minskade med över 10 procent för fårkött och med nästan 2 procent för griskött, medan den var i princip oförändrad för nötkött. Vi har inte kunnat beräkna marknadsbalansen för matfågel på grund av att vi inte fått slaktstatistiken från Livsmedelsverket.

Djurhållning, djurskydd och djurhälsa

Sverige blir friförklarat från afrikansk svinpest

EU-kommissionen och EU:s medlemsstater har den 20 september godkänt Sveriges ansökan om att bli friförklarat från afrikansk svinpest, ASF, efter utbrottet hos vildsvin i Fagersta. Därmed har bekämpningen gått snabbare än vad något annat EU-land tidigare har lyckats med. Nu har EU-beslutet trätt i kraft och publicerats i EU:s officiella tidning och Jordbruksverket har hävt de sista restriktionerna. Vi kommer nu inleda processen för att montera ned stängslet runt kärnområdet.

Jordbruksverket har tillsammans med SVA drivit ett intensivt arbete med smittspårning och bekämpning i nära samverkan med bland annat Svenska Jägareförbundet, lokala jägare och berörda kommuner. Att vi har blivit friförklarade så snabbt bygger helt på samarbete samt uthållighet i bekämpningsarbetet och hos de som drabbats av åtgärderna.

Första fallet av blåtunga på 15 år

För första gången på 15 år har virussjukdomen blåtunga påvisats i Sverige. Virusets sprids mellan djur via svidknott och det är oftast enstaka djur som drabbas i en besättning. Sjukdomen smittar inte människor. Får- och nötkreatursägare bör vara uppmärksamma på symptom hos sina djur och undvika beten med mycket svidknott. Det första fallet var hos en mjölkko i Uddevalla kommun. Därefter har vi fått in flera bekräftade fall och har just nu bekräftade fall i Västra Götalands län, Hallands län och Skåne län. SVA har en karta och tabell som uppdateras löpande där man kan följa smittläget.

<https://www.sva.se/arnesomraden/smittlege/smittlege-for-blattunga/>

Sverige har fram tills nu haft officiell frihetsstatus från blåtunga. När vi nu har sjukdomen i landet har Sverige förlorat denna status. Den största konsekvensen av det är att det blir svårare att exportera djur från Sverige till andra länder. För 15 år sedan, då Sverige senast drabbades av blåtunga genomfördes obligatorisk vaccination enligt en EU-gemensam strategi. Detta är inte längre aktuellt, då det inte längre anses möjligt och inte heller kostnadseffektivt att utrota blåtunga. EU:s lagstiftning har också ändrats så att det är frivilligt för länderna att bekämpa sjukdomen och upprätthålla frihet. Baserat på den aktuella situationen kommer sjukdomen därför inte heller att bekämpas nationellt i Sverige.

Produktprisstatistik i Sverige och EU

Jordbruksverkets producentprisstatistik omfattar tiden till och med juli 2024. Producentpriserna, avräkningsprisindex, ökade under perioden juli 2023 – juli 2024 med 3,1 procent. Priserna för vegetabilieprodukter ökade med 4,4 procent och priserna för animalier ökade med 9,5 procent. Bland enskilda produkter ökade priset för matpotatis med 36,5 procent, grönsaker med 20 procent, mjölk med 19 procent och nötkött med 6 procent. Spannmålspriserna föll däremot med 22 procent och oljeväxter med 4 procent.

I senare led av livsmedelskedjan ökade priserna livsmedelsindustriledet med 2,9 procent och KPI för livsmedel ökade med 0,9 procent.

De svenska producentpriserna för nötkött och griskött ligger bland de allra högsta jämfört med övriga medlemsländer i EU.

Produktionsmedelspriser

Gödningspriserna i Europa och i Sverige är stabila, främst till följd av små prisrörelser för naturgas och urea. Inför kommande säsong antas inte några stora prisförändringar.

Prisförändringarna för foder har fortsatt varit små under september 2024.

Produktionsmedelsprisstatistik Sverige

Jordbruksverkets prisstatistik omfattar perioden till och med juli 2024. Produktionsmedelsprisindex har under perioden juli 2023 – juli 2024 fallit med tre procent. Bland enskilda produktionsmedel har priserna för energi fallit med 13 procent, foderpriserna har fallit med tio procent och för växtskyddsmedel med fem procent. Kostnaderna för underhåll har däremot ökat med drygt fem procent.

Lönsamhet

LRF har publicerat grönt index för tredje kvartalet 2024. Grönt index visar jordbrukarnas framtidsutsikter, värden över 100 indikerar tillväxt och vice versa. Undersökningen baseras på intervjuer med företagare inom respektive produktionsgren. Index för kvartal tre 2024 visar på en uppgång jämfört med föregående kvartal och når sitt högsta värde på fyra år. Samtliga produktionsgrenar uppvisar indextal över 100.

Riksbankens räntesänkning förbättrar jordbrukarnas ekonomiska situation, särskilt för jordbrukare som nyligen har investerat eller startat sin verksamhet. Swedbank

har sänkt sin listränta för jordbrukskrediter med tre månaders löptid till 5,24 procent, det är en minskning med 0,25 procentenheter, det vill säga motsvarande räntesänkning som Riksbanken gjort.

Hushållningssällskapet har samlat in uppgifter från sina rådgivare i olika delar av landet angående bland annat jordbrukarnas investeringsplaner. Av undersökningen framgår att det är större intresse för investeringar bland företag med animalieproduktionen jämfört med växtodlingsföretag. Det finns dock en del intresse för investeringar i dräneringar.

I detta ärende har avdelningschefen Olof Johansson beslutat. Frida Svensson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Bengt Johnsson, Åsa Lannhard Öberg, Helena Elofsson, Lena Niemi Hjulfors och verksjuristen Jacob Landsjö deltagit.

Olof Johansson

Frida Svensson

Skrivelsen har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.